

NGUYỄN VĂN NINH (Chủ biên)
DƯƠNG TẤN GIÀU
LÊ THỊ HUYỀN
TỔNG THỊ QUỲNH HƯƠNG
TRƯƠNG TRUNG PHƯƠNG

SỬ DỤNG TRANH

BIỆM HỌA

TRONG DẠY HỌC
LỊCH SỬ
Ở TRƯỜNG
PHỔ THÔNG

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

NGUYỄN VĂN NINH (Chủ biên)
DƯƠNG TÂN GIÀU – LÊ THỊ HUYỀN
TÔNG THỊ QUỲNH HƯƠNG – TRƯƠNG TRUNG PHƯƠNG

SỬ DỤNG
TRẠNH BIẾM HỌA
TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ
Ở TRƯỜNG PHỔ THÔNG

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

**SỬ DỤNG TRANH BIẾM HỌA
TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ Ở TRƯỜNG PHỔ THÔNG**

NGUYỄN VĂN NINH (Chủ biên)
DƯƠNG TẤN GIÀU – LÊ THỊ HUYỀN
TỔNG THỊ QUỲNH HƯƠNG – TRƯƠNG TRUNG PHƯƠNG

Bản quyền nội dung thuộc về tác giả.

Bản quyền phát hành thuộc về Công ty Cổ phần Sách và Công nghệ Giáo dục Việt Nam.

Mọi hình thức sao chép toàn bộ hay một phần hoặc các hình thức phát hành mà không có sự cho phép trước
bằng văn bản của Công ty Cổ phần Sách và Công nghệ Giáo dục Việt Nam
đều là vi phạm pháp luật.

Chúng tôi luôn mong muốn nhận được những ý kiến đóng góp
của quý vị độc giả để cuốn sách ngày càng hoàn thiện hơn.

Mọi góp ý về sách xin liên hệ trực tiếp về:

Công ty Cổ phần Sách và Công nghệ Giáo dục Việt Nam

Địa chỉ: số 6, ngõ 5 Hoàng Quốc Việt, Cầu Giấy, Hà Nội

Liên hệ: 02432.00.44.88 - Hotline: 0986.200.101

Hỗ trợ: bientap.eduking@gmail.com

MỤC LỤC

LỜI GIỚI THIỆU	4
Chương 1	
TRANH BIẾM HỌA TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ Ở TRƯỜNG PHỔ THÔNG.....	6
1.1. KHÁI NIỆM “TRANH BIẾM HỌA”	6
1.2. VAI TRÒ, Ý NGHĨA CỦA TRANH BIẾM HỌA TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ Ở TRƯỜNG PHỔ THÔNG.....	7
1.3. MỘT SỐ GỢI Ý VỀ PHƯƠNG PHÁP SỬ DỤNG TRANH BIẾM HỌA TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ Ở TRƯỜNG PHỔ THÔNG.....	12
Chương 2	
NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP SỬ DỤNG TRANH BIẾM HỌA TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ Ở TRƯỜNG PHỔ THÔNG.....	23
2.1. LỊCH SỬ THẾ GIỚI.....	23
2.2. LỊCH SỬ VIỆT NAM.....	129
Chương 3	
SỬ DỤNG TRANH BIẾM HỌA TRONG THIẾT KẾ MỘT SỐ CHỦ ĐỀ LỊCH SỬ VÀ KIỂM TRA, ĐÁNH GIÁ.....	173
3.1. THIẾT KẾ MỘT SỐ CHỦ ĐỀ SỬ DỤNG TRANH BIẾM HỌA TRONG DẠY HỌC LỊCH SỬ Ở TRƯỜNG PHỔ THÔNG.....	173
3.2. SỬ DỤNG TRANH BIẾM HỌA TRONG ĐỔI MỚI KIỂM TRA, ĐÁNH GIÁ.....	229
TÀI LIỆU THAM KHẢO	276

LỜI GIỚI THIỆU

Thực hiện Nghị quyết 29/NQ-TW ngày 4/11/2013 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng tại Hội nghị Trung ương 8 (Khóa XI) về Đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, hội nhập quốc tế, trong đó nhấn mạnh *chuyển từ giáo dục trang bị chủ yếu kiến thức, kỹ năng sang phát triển năng lực người học*, nền giáo dục nước nhà đã có những chuyển biến mạnh mẽ và sâu sắc. Trải qua nhiều lần chỉnh sửa, bổ sung, ngày 25 – 26/12/2018, Chương trình giáo dục phổ thông tổng thể và Chương trình phổ thông môn Lịch sử đã chính thức được ban hành xác nhận mục tiêu, yêu cầu cốt lõi là phát triển năng lực.

Để năng lực được hình thành và phát triển ở người học thì việc sử dụng đồ dùng trực quan là cần thiết. Bởi như Lênin đã chỉ rõ, con đường nhận thức bắt nguồn từ trực quan sinh động. Hơn nữa, kiến thức lịch sử với tính không lặp lại và tính quá khứ, đòi hỏi việc sử dụng đồ dùng trực quan lại càng không thể thiếu. Trong thời gian qua, nhiều sách chuyên khảo viết về việc sử dụng đồ dùng trực quan, nhất là các sách kênh hình ở các cấp THCS và THPT, cả lịch sử Việt Nam lẫn lịch sử thế giới đã được xuất bản. Trong sách chuyên khảo này, nhóm tác giả đã đi vào một nhóm tranh ảnh lịch sử có phạm vi hẹp hơn đó là tranh biếm họa.

Sách cùng chủ đề đã được xuất bản chính thức có thể kể đến quyển *Biếm họa Việt Nam* của họa sĩ Lí Trực Dũng do NXB Mỹ Thuật và Nhà sách Nhã Nam phối hợp ấn hành. Tuy nhiên, sách biếm họa được dùng dạy học Lịch sử ở trường phổ thông cho đến thời điểm này vẫn chưa có một công trình nào, điều này đòi hỏi sự cố gắng, nỗ lực của nhóm tác giả trong việc sưu tầm, biên soạn.

Tranh biếm họa là tranh châm biếm, chế giễu, đả kích thông qua sự phóng đại một hoặc một vài yếu tố đặc trưng của đối tượng bị châm biếm. Giống các loại tranh khác được sử dụng trong dạy học Lịch sử, tranh biếm họa mang đầy đủ những ưu điểm của đồ dùng trực quan, góp phần khắc sâu sự kiện lịch sử, nâng cao năng lực tái hiện kiến thức, phát triển óc quan sát và tư duy cho học sinh. Ngoài ra, tranh biếm họa còn nâng cao sự hứng thú, giúp giáo dục tư tưởng và óc thẩm mỹ.

Dựa trên đặc điểm của tranh biếm họa và những chuyển biến trong đổi mới dạy học môn Lịch sử, sách được bố cục theo 3 chương:

Chương 1: *Tranh biếm họa trong dạy học Lịch sử ở trường phổ thông*: phân tích khái niệm “tranh biếm họa”, vai trò, ý nghĩa và định hướng sử dụng loại tranh này.

Chương 2: *Nội dung và phương pháp sử dụng tranh biếm họa trong dạy học Lịch sử ở trường phổ thông*: trình bày hệ thống tranh biếm họa theo lịch đại ở cả phần lịch sử thế giới và lịch sử Việt Nam.

Chương 3: *Sử dụng tranh biếm họa trong thiết kế một số chủ đề Lịch sử và kiểm tra, đánh giá*: Dạy học theo chủ đề là hình thức dạy học trong tương lai của bộ môn Lịch sử; còn kiểm tra, đánh giá được xác định là khâu “đột phá” trong đổi mới dạy học. Chương 3 thể hiện sự cập nhật với xu hướng mới dạy học bộ môn Lịch sử.

Trong sách có sử dụng một số hình ảnh trên Internet, sách báo, tạp chí nghiên cứu, trong quá trình biên soạn để tăng tính trực quan, giúp học sinh tiếp thu kiến thức hiệu quả. Vì không có điều kiện trực tiếp xin bản quyền, nhóm tác giả xin phép được sử dụng những hình ảnh này phục vụ cho mục đích giáo dục.

Tác giả hi vọng cuốn sách này sẽ giúp người đọc có thêm những tài liệu hữu ích để phục vụ cho việc nghiên cứu và giảng dạy của mình.

Trong quá trình biên soạn, mặc dù các tác giả đã có nhiều cố gắng, song cuốn sách không tránh khỏi những thiếu sót nhất định. Các tác giả rất mong nhận được sự tư vấn cũng như những góp ý chân thành của bạn đọc để cuốn sách được hoàn thiện hơn trong những lần tái bản sau.

Thay mặt các tác giả
TS. Nguyễn Văn Ninh